

Moje cesta ke sborovému zpěvu

JAN PRCHAL

Vážené dámy, vážení pánové, milé kolegyně a kolegové, studentky a studenti, dovoluji mi, abych volně navázal na dopolední příspěvek pana kolegy prof. PaedDr. Milana Pazúrika, CSc. a pokusil se Vám pohled na danou tematiku zprostředkovat „zezdola“, pocity přímého účastníka. Přestože budu hovořit v ich formě, vězte, že identické pocity a zkušenosti sdílím s mnoha svými kolegy a kolegyněmi a obsah svého příspěvku jsem s některými z nich konzultoval – uvedu alespoň jméno Vladimíra Fiedlera nebo Jiřího Holubce. Naše společná cesta ke sborovému zpěvu je těsně spojena s osobností prof. Tomáše Fialy.

Velice dobře si pamatuji své první setkání s panem – tehdy doktorem – Tomášem Fialou. Bylo to při mém přijímacím řízení ke studiu v roce 1977. První, co jej zajímalo, byl můj hlasový rozsah. Nepamatuji se již, kdo byl přísedícím, jemuž pan doktor s probuzeným zájmem řekl: „Piš, piš, tenor!“ V tu chvíli jsem tomu nepřipisoval valného významu. Pohovor pak probíhal standardně, lhal jsem, že se zajímám o folklór a zcela bezostyšně jsem na otázku: Hraješ jazz? – měl jsem totiž s sebou klarinet, na který zkoušející ukázal – odpověděl kladně. Pohovor jsme zakončili písní Život je jen náhoda s klavírním doprovodem pana doktora Fialy.

Zde musím zdůraznit jednu podstatnou skutečnost: byl jsem mladík zcela netknutý sborovým zpěvem a v žádném případě jsem neměl v úmyslu (jako rocker) být sborového zpěvu jakkoli účasten. Nicméně starší kolegové mi sdělili, že zpívat ve sboru je pro „hudebkáře“, tedy posluchače oboru hudební výchova, samozřejmostí, a tak jsem,

s určitými obavami a očekáváními, na první zkoušku do auly dorazil. Vzhledem k tomu, že sbor byl smíšený a první zkouška nekladla na nováčky vysoké nároky, jsem se smířil s tím, že se stanu sborovým zpěvákem na postu druhého tenoru.

Až daleko později jsem si uvědomil, jak důležitou roli v mé přípravě pro pedagogickou praxi sborové zpívání sehrálo, jak neocenitelné praktické zkušenosti mi dalo a jakými návyky a dovednostmi mne vybavilo. Toho všeho jsem mohl prakticky využít ještě před nástupem do své praxe – úspěšně jsem zvládl konkurz do sboru AUS VN v Praze a rok vojenské prezenční služby byl pro mne z hlediska mé budoucí profese přece jen přínosem. **Pro vzdělávání učitelů HV má sborový zpěv zásadní význam a hraje v něm nezastupitelnou roli.**

Doba, o které hovořím, byla obecně všechno, jen ne radostná. Ideologický nános byl přítomen naprosto všude a logicky se nevyhýbal ani repertoáru pěveckých sborů. Přesto se nepamatuji, že bychom zažívali pocity trapnosti a zásadní nechuti k některým číslům z repertoáru Smíšeného sboru pedagogické fakulty a Krajského výboru SSM, jak se sbor oficiálně nazýval. Zde se nepochybně projevil obrovský přehled a nadhled, který Tomáš Fiala při sestavování repertoáru se svými spolupracovníky uplatňoval. Dramaturgie nikdy netrpěla nejasnostmi, vyváženy byly jednotlivé žánrové oblasti a sbor zpíval i skladby současných autorů nebo úpravy spirituálů. Dodnes velmi rád vzpomínám na některé cykly, které sbor tehdy uváděl a které mají ve svém repertoáru i sbory v současnosti.

Velmi citlivě byly vybírány a prováděny i písně tak říkajíc „povinné“, např. úpravy starých dělnických písní. Zkrátka, vlci se nažrali, kozy zůstaly vždy celé a my jsme si mohli vychutnat takové perly, jakými jsou – alespoň pro mne – Prokofjevův *Alexandr Něvský* nebo *Este* Zoltána Kodálye. U této skladby se zastavím – *Este* jsme zpívali v roce 1982 na celostátním kole sborové soutěže v Kladně. Všichni jsme vycítili, že na tom panu sbormistrovi velice záleží, a tak jsme si dali záležet i my. Nejde o to, že jsme získali první místo a on zvláštní ocenění, ale mně při vzpomínce na toto provedení dodnes naskakuje husí kůže v tom nejlepším smyslu slova. Podobných zážitků mám více, ale patrně nehlouběji se mi do paměti vryla situace, kdy Tomáš Fiala přišel na zkoušku sboru před zájezdem do Maďarska a oznámil nám, že zemřel tehdejší vedoucí katedry Josef Pazderka. Potom řekl pouze: „Přátelé, Ecce...“. Zazpívali jsme *Ecce quomodo moritur iustus* Jacoba Handela Galla a věřím, že tento moment nikdo ze zúčastněných nikdy nezapomene.

Když vzpomínám na osobnost Tomáše Fialy těch let, musím zmínit pro nás tehdy velmi důležitou skutečnost, a to že se – již jako vedoucí katedry – za nás dokázal vzít, že se nás zastal a pomohl nám při řešení řady problémů – osobních, studijních i řekněme, kázeňských či společenských. Že to neměl jednoduché, je asi jasné. Vybavuje se mi i jeho schopnost přesvědčovací. Pozval si jednou několik členů mužské sekce sboru do své pracovny a informoval nás, že divadlo začne zkoušet operu *Bludný Holanďan* Richarda Wagnera, že je to záležitost velice náročná, co se sboru týká, a že divadlo potřebuje posily. Abychom si to do příštího dne rozmysleli a přišli mu říci, zda jsme ochotni v divadle vypomoci. Ten večer jsme to důkladně a dlouho zvažovali a rozhodli jsme se záporně. Reakce vedoucího katedry a sbormistra následujícího dne ovšem nepřipouštěla diskuzi: „Neblbněte, já už jim to včera slíbil!“ Díky Tomáši Fialovi jsme získali i neocenitelné zkušenosti jako operní sboristé.

Na profesoru Tomáši Fialovi jsme vždy oceňovali nejen jeho muzikantství, ale i smysl pro humor a to, že nám sborový zpěv dokázal zprostředkovat jako záležitost uměleckou i společenskou, což není vůbec snadné. Jak je nesmírně obtížné být vtipný a oblíbený a zároveň neslevit z vysokých nároků uměleckých a důsledného uplatňování kázně, jsem se později mnohokrát osobně přesvědčil ve své praxi sbormistrovské i pedagogické. Rád přiznávám, že osobnost Tomáše Fialy a některé jeho postupy mi byly vodítkem a určité promluvy jsem si dovilil i používat („Přátelé, to je sobeckost nejhrubšího zrna!“). Dodnes se s kolegy smějeme, když si vzpomeneme, jak při nácviku skladby *Pijů chlapi* komentoval dostatečný počet partů během jejich rozdávání ženskému sboru.

Mohl bych takto pokračovat ještě dlouho, protože vzpomínek ze zkoušek, koncertů, soustředění a zájezdů je dlouhá řada. Nicméně čas pro můj příspěvek téměř vyprchal.

Když se pan profesor Tomáš Fiala dnes ohlédne, uvidí hlubokou brázdou, kterou za léta svého působení v našem sborovém zpěvu a hudební pedagogice zanechal a nepochybně může mít krásný pocit z dobře vykonávané a smysluplné práce. Proto jsme byli velice poctěni, když letos u příležitosti svého významného životního jubilea přijal naše pozvání na Letní dílnu hudební výchovy do Liberce, kde jsme mu s profesorem Jiřím Holubcem jménem Společnosti pro hudební výchovu České republiky předali Cenu Jaroslava Herdena za dlouhodobé úspěšné působení v oblasti přípravy učitelů hudební výchovy.

Na závěr mi dovoluť jedno vyznání zcela osobní.

Ve svém profesním i osobním životě jsem potkal několik osobností, které nazývám „výhybkáři“. Jsou a byli to lidé, kteří zásadním způsobem změnili mé směřování, bez jejich vlivu by to byl nepochybně jiný život. Tím prvním výhybkářem byl pan profesor Tomáš Fiala a já mu za to nebudu moci být nikdy dostatečně vděčný.

PaedDr. Jan Prchal (*1957), pedagog, sbornistr, lektor, popularizátor. Po absolvování studia na Gymnáziu v Poděbradech vystudoval obor hudební výchova – ruština na PF v Ústí n. L. (1982). Po vojenské prezenční službě (AUS VN Praha) působil jako pedagog na různých typech škol (ZŠ, SŠ, VŠ), okresní metodik HV, lektor České hudební společnosti, později Společnosti pro hudební výchovu, organizátor (m.j. Letní hudební tábor od r. 1988, Letní škola HV od r. 2006, Letní dílna HV od r.2013), spolupracovník MŠMT ČR a NIDV (m.j. Standardy pro HV, 2013).

Od roku 2002 předseda Společnosti pro hudební výchovu České republiky. Publikační činnost v hudebních periodikách a vlastní publikace většinou metodického charakteru nebo učebnice (př. Nebojte se klasiky! – společně s prof. J. Holubcem, Bärenreiter Praha, 2007).